

אלפרד טניסון לְיִזְכֵּר אֵה"ה (In Memoriam AHH) שירים נבחרים מאנגלית: צור ארליך

ב-1833, בהיות אלפרד לורד טניסון (1809–1892) כבן עשרים וארבע, מת בנכר ידיד נפשו, המשורר ארתור הנרי האלאם. עולמו של המשורר הצעיר חרב עליו. טניסון הכיר את האלאם במסגרת אגודת סתרים בימי לימודיהם באוניברסיטת קיימברידג', וידידותם אף הובילה את האלאם להתארס עם אמילי, אחותו של טניסון. טניסון אכול הצער החל בכתבתה של קינת הגעגועים שלו: שירים ליריים שבהם הוא קִתְנָה באוזני רעהו המת את אבלו ואת בדידותו, ועורך את חשבון עולמו בכלל.

ב-1850 השלים ופרסם את היצירה הארוכה – 131 שירים, ועוד שיר פתיחה ושיר סיום – העוקבת אחר תהליך ההשלמה האטי שעבר. פרסום היצירה המרשימה שם קץ לדימוי הסנטימנטלי של טניסון הצעיר בעיני כמה ממבקרי הספרות, ובאותה שנה הוא התמנה למשורר החצר הרשמי של אנגליה, וגם התחתן. לבנו הבכור שנולד ב-1851 קרא טניסון על שם חברו המת.

כל בתיה הרבים של היצירה כתובים במתכונת צורנית אחידה: ארבעה יאמבים בשורה, ארבע שורות בבית וחריזה חובקת. הדבר משווה ליצירה ארשת של איפוק ותחושה של מעגליות. מתוך הכרה בחשיבותן המיוחדת של התבנית והמנגינה ביצירה הזו בחרתי לדבוק בהן גם בתרגומי, אף שהדבר עלה בתמצות־מה של התוכן וביצירת ניב מרוכז יותר מזה שבמקור.

במבחר השירים הקטן המופיע בעמודים אלה מזומנת לנו דגימה מהירה מן התהליך הנפשי המשתקף ביצירה: תחילתו, עיצומו וסופו. בשיר 6 אין תקווה. טניסון האֶבֶל ממאן למצוא נחמה בשכיחותו של המוות ובאפשרות שיזדמן לו חבר אחר. גם ביקור בבית האלאם, בשיר 7, ממחיש לו את דְיָק, העקרות והחידולן. ארבע שנות הידידות מדומות בשיר 22 למסלול הליכה, שהיה נפלא כל עוד היה בְּשֵׁנִים, וחשוך כגיא צלמוות לאחר מכן.

הפרידה מהאלאם נתפסת בשיר 40 כהתאלמות איומה, התאלמות בטרם הורות – אך כאן מנצנצת, לראשונה במבחר זה, תקווה הפגישה המחודשת לאחר המוות. בשיר 50 כבר מסתמנת, אמנם רק כאפשרות שהיא מושא לתחינה, נוכחותו הרוחנית של המת בערוב ימיו של הדובר. תרגום שיר זה, שהוא משיאיה הליריים של היצירה, הוא היחיד במבחר הנוכחי שכבר פרסמתי בדפוס (מקור ראשון, מוסף ראש השנה, כ"ז באלול תשע"ב; וכן ב"נפלאתה", אנתולוגיה של שירה להט"בית, בעריכת רונן סוניס ודורי מנור, חרגול-מודן 2015).

בשיר 81 כבר מצליח טניסון למצוא פן מעודד באסונו, ולראות את מות רעו גם כהבשלה של רעותם. על סוד הרגשות המעורבים ומורכבות "הוד סכומם של הדברים" הוא תוהה בשיר 88. ולבסוף, בשיר 130, נמצא פתרון מעין פנתיאיסטי להנכחת האלאם בחיים: הוא נמהל עם הטבע כולו, ואפילו עם האל.

המבחר המצומצם שלפנינו הוא חלק ממבחר רחב יותר, מתרחב-והולך, של שירים מתוך "לזכר אה"ה" – מיזם תרגום המתאפשר לי בזכות חסותה הנדיבה של קרן תקוה.

6

אומרים לי, "התנחם על מות
הרע. יש עוד חברים".
"השכול שכיח", הם אומרים,
"כל בר סופו להיות למוץ".

שכיחות השכול, כליון הבר,
אינם לי נחם. אדרבה:
שכיח - קרי כל שחר בא
עם עוד סבה ללב נשבר.

הוי, אב גאה לבן גבור:
כשהרימות בשמחה
כוס לחייו - כדור מכה
פעימותיך מלבו.

הוי, אם לבן מלח: אנשת
שפתיך ולבך תדרש
שלומו - שעה ששוחח ראש
הוא יטלטל בקבר שט.

כמותכם אני: בשעת מותו,
תמים מדעת את המר,
הגיתי דברי חן לומר
לו, האוהב אותי כמותו.

עודי ממתין כי למשכן
יבוא־שנית מנתיבו;
עודי אומר "בן־יום יבוא",
או "סבלנות, מחר הוא כאן".

יונה תמה באי־מקום
סורקת שערה זהב
ומאשרת מזהה
עד מה לבחיר לבה יקסם.

האור בוחק בבית הוריה
והיא בחדר מתייפה,
עונדת סרט, מצפה
להראות אל האורח,

כי עם שקיעה יבוא העלם.
על כן תסמיק עכשו קמעה,
ובפנותה מן המראה
ידה תחזיר תלמל לתלם...

אך דוקא בפנותה - אסון,
כי בעלה שלעתידי
טבע במעברות של טיט
או נהדף מגב סוסו.

מה יזמנו לה השנים?
מה עתידי לי מיעד?
לה בתולי עולם ועד
ולי לא שום חבר שני.

7

שוב באתי. שוב אני ליד
בית אבל ברחוב אפל,
שם לבבי היה דופק
בדלת, מתכה ליד -

היד ששוב לא תאחו.
שוב באתי כי איני נרדם,
על כן לדלת כה מקדם
וחלתי חרש כפוחו.

והוא איננו; אך הרחק
קול סאן החיים חוזר,
ובחסות זרזיף חנר
ברחוב עקר נולד יום ריק.

22

השביל שבו הלכנו שנינו
ביחד במסלול מנעים
עלה-יחד ארבע שנים
מזיו עד זיו, מכפור עד שלג,

ושיר ימיה וימי
פצחו במעגלות השביל
מצום אפריל עד צום אפריל,
מאשר מאי עד אשר מאי,

עד שבסתו החמשי
החלקנו יחד במורד
מן התקנה אל צל מורא
חשוך משחר ומשיר

ורעותנו נחתקה
ויריעה של קר ושחור
עטפה אותך כגוש בשכול
ושיר הכריתה משפתך

ונשאתך למקום מסתור
אליו לא גיעון רגלי
גם כי אלך תועה בגיא
שבו הצל פוער לסתו.

40

אולי נשכח שהתאלמנו,
ושעת פרדת הנשמות
בזכרוננו תעמד
כיום חפה, שראש לזמן הוא -

כשהפלה דומעת זיו
לקראת עובה את בית הוריה,
לקראת בואה אל דוד נרע,
ובעינה גשמי אביב.

אביה ברנת-ספק,

עיני אמה דמעות של רך.
חבוק פרדה אוהב, ארך -
אל אהבי קול דוד דופק.

אצלו תראה לה לחובה
גם להרות גם להורות
חכמה לדור, ובין דורות
לשזר עבות של אהבה.

ברי כי גם לך ברום
חיי אלמות של חובה:
חלקה ברוכה ומניבה
פרי עדן שתוכו ברוי.

אך מה ברי גם ההבדל!
הרי הוריה אל האח
יסבו בקריאות האח
מנחת נכד שגדל,

וכלתם תרבה לבוא
להתארח עם הרך
עד שיהיו הם כאוהב
ואזרחית בבית סבו;

אך אנו גדוני פרדה,
עד שתכלה קצבת זמני.
שבילי שלי מסמנים;
שביליך - שטח לא-נודע.

50

בדעך אורי - היה אתי.
בסמך דמי בלב דני,
בהתעקצץ קצות עצבי,
כשגלגלי יסב אטי.

היה אתי בהתיאש
חושי בכאב. בהפך הזמן
פתאום למטרף פזרן
והחיים – לאשת אש.

היה אתי כשיכזבו
אמונותי: כשאנשים
רק מביצים ורוחשים,
עוקצים ומתפגרים – כזבוב.

היה אתי בהתאבכי
על גבול מסת חיי אדם,
סף אפלולי אשר נחתם
בשחרו של יום נצחי.

130

איך מתערכים הרגשות
ולאן הכסופים זורמים,
כיצד תמהל בתחלטה
של הפריחה יגון מרטיט
ואיך תקרין שמחה סודית
גם בלכה של עלטה.

רק אוי ראוי לו לנבלי, אך
לא אשלט במיתרים
והוד סכומם של הדברים
להגע על מיתר יבליח.

כל האויר קולך רנה;
המית המים – המיתך.
אתה בשמש בזרחה,
ובשקיעה אתה נאנה.

איך אנחש כך מה אתה?
אף כי בסהר ובפרח
אתה לי כמפעפע –
אהבתי לא פחתה,

ועברה לי כעתיד;
ובהוסיפך להמהל
עם העולם ועם האל,
לך רעי תשוקתי.

אתה רחוק אבל צמוד
אלי בארץ בעודי,
וכפל טוב לי בידעי
שלא תאבד לי כשאמות.

81

האם חשבתי בחייך –
"אהבתנו כבר גמלה
ואין גם לנו וגם לה
לאן לצמוח וללכת?"

להפך: היא היתה בסיס
להבשלה עד מלוא עצמה.
לו רק נתן לנו עוד זמן
היה פרינו מעסיס.

אך מות בא – וממתקו
במענהו לי: "את מה
שלא יבשילו שנות חמה
הבשלת במכת הקר".

88

במתק סלסולך, זמיר,
בעדן צלצולך לי פשט